

LITERKA

DUBEN 2015

Vážení čtenáři Literky,

v Památníku písemnictví právě vrcholí práce na výstavě věnované loutkám. V tomto čísle Literky se dozvíte, jak nám v přípravách pomáhá Divadlo Radost. Mám Divadlo Radost ráda. A měla jsem ho ráda i před tím, než jsme začali chystat „loutkovou“ výstavu. Proč? Vezmu to pěkně zeširoka. Zjistila jsem, že některé geny se prostě nedědí. Jako malá jsem k divadlu nikdy nelnula. Jako dospívající jsem sice prošla etapou ochotnického hereckého života, ale již na premiéře se ukázalo, že šlo o jeden z mých velkých životních omylů. Moje tréma se totiž s hereckou kariérou sloučit nedala (a nedá). Odtrpěla jsem si několik let herectví, než jsem sama před sebou i před ostatními tento omyl přiznala. Pak jsem na divadlo na dlouhá léta zapomněla. Objevila jsem ho až se svými dětmi, které, na rozdíl ode mne, divadlo milují. Obrážíme divadelní představení Radosti, Polárky i Národního divadla. Až díky nim jsem přišla prknům, která znamenají svět, na chuť. Snad i díky znovu objevenému dětskému vnímání divadla. Mám tedy Radost ráda především proto, že do divadelního světa nepřivádí jen děti, ale spolu s nimi i dospělí. Snad bude mít stejný účinek i naše výstava Loutky nikdy nespí v Památníku.

Za celý kolektiv Památníku písemnictví na Moravě přeji všem čtenářům Literky především požehnané velikonoční svátky.

Petra Pichlová

Zdeněk Volf: Dýchání

Jsou ženy, knihy, přátelé nebo hory, které nemusíš
nikdy potkat. Ale jsou verše, Beskydy či kněz,
jež nemineš. A myslíš si, vyrůstaje v paneláku,
mně nebude patřit jabloň, třešeň, trnka. Nakonec
však do zahrady shlížíš přes terasu, děkuje i za roviny,
ve kterých zůstals. Za potok, třebaže záhony splavuje.
Za sílu, že vůbec můžeš zjara přebnat shnilou zeleninu.
A zavřeš-li oči a sedíš tiše či stoupáš s ženou
a dcerami na Hostýn, svědka slibu svých rodičů,
milujete se nebo připouštíš krávy či jen tak hledíš do kávy
v šatně s výhledem na hnůj, tolik lana a knotu
pro ně máš v sobě jak pavouk provazu.

NEJBLIŽŠÍ AKCE PAMÁTNÍKU PÍSEMNICTVÍ NA MORAVĚ

13. dubna, 17 hodin, přednáška Eliška Rejčka

Přednáška věnovaná zejména rukopisům Elišky Rejčky, jejichž faksimile budou vystavené v Ústřední knihovně Jiřího Mahena v Brně. Přednáší Mgr. Jiří David v novém sále v 5. patře KJM, Kobližná 4.

15.—30. dubna, výstava Česká a polská královna — Czeska i Polska Królowa

Výstava v Knihovně Jiřího Mahena v Brně připravená Knihovnou Raczyńskich v Poznani, exkluzivně doplněna o faksimile rukopisu Elišky Rejčky, zapůjčeného Památníkem písemnictví na Moravě.

15. dubna, 17 hodin, StřeDění: Zdeněk Volf & Irena a Vojtěch Havlovi

Poezie není pro Zdeňka Volfa obživou, ale duchovní a životní potřebou. Jeho verše harmonicky doplňuje hudební doprovod manželského dua Ireny a Vojtěcha Havlových.

16. dubna, od 15 do 18 hodin, individuální prohlídka faksimile rukopisu Elišky Rejčky v KJM

S odborným výkladem Mgr. Jiřího Davida, knihovníka Památníku písemnictví na Moravě.

22. dubna, 15 hodin, vernisáž výstavy Loutky nikdy nespí

HOSTOVSKÉ SYMPOZIUM

Dne 20. května se v Památníku písemnictví na Moravě uskuteční symposium tematicky věnované časopisu Host do domu a problematice současné redaktorské praxe, jak jsme Vás již informovali v předchozích číslech Literky.

TRVAJÍCÍ VÝSTAVY

19. února — 26. dubna 2015, Mistrovské drobnosti

27. listopadu 2014 — 14. června 2015, Host do domu — Sen o svobodě

18. března — 10. května 2015, Petr Čermáček: Ohniště

Původní nápad na improvizovanou krátkodobou výstavu se v inspirativních prostorách benediktinského kláštera neočekávaně proměnil v představení průřezu několikaletou výtvarnou aktivitou Petra Čermáčka. Ve vitrínách, na zdech a na výstavních panelech představuje autor především svou grafickou tvorbu.

OTEVÍRACÍ DOBA PAMÁTNÍKU V DUBNU A KVĚTNU

- » 6. dubna (Velikonoční pondělí) — otevřeno od 9 do 16 hodin
- » 28. dubna (úterý) — z technických důvodů pro návštěvníky zavřeno
- » 1. a 8. května (pátek) — otevřeno od 9 do 17 hodin (od května otevřeno do 17 hodin, poslední prohlídka od 16 hodin)

GENIUS LOCI — JAK SE TANČÍ „POD ŠABLE“

Tam, kde se k nebi zvedají kopce Bílých Karpat, na pomezí Moravy a Slovenska, se do dnešních dnů dochoval tanec „pod šable“.

Počátky této tradice sahají do 17. století, kdy byla Morava sužována nájezdy Turků. Proto byly na hranici umístěny strážní oddíly, které měly za úkol varovat před nebezpečím. Jejich zbraní byla šavle, kterou používali nejen k boji, s ní si krátili i své volné chvíle, a tak vznikl šavlový tanec (toto slovní spojení občas vyvolává na tvářích nezasvěcených úsměv). Členové hlídek scházeli do okolních vesnic, kde tančili „pod šable“ a vybírali naturálie pro svoji obživu.

Dnes je tanec součástí fašanku v několika vesnicích na východě Moravy a mírně se odlišuje podle toho, kde je prezentován. Všechny modifikace však mají jedno společné. Několik mladých mužů se šavlemi tančí v kruhu s typickým poskočením. V Komni tanečníky s pestře zdobenými klobouky doprovází dechová hudba, policajt s právem a další masky. Ve Strání tvoří průvod „fašancárů“ muži všech věkových kategorií s červeně zbarvenými šavlemi. V Bystřici pod Lopeníkem obchází vesnici skupina deseti chlapců, osm tanečníků, harmonikář a „košar“ s košíkem na příspěvky. Na sobě mají slavnostní kroj se dvěma „tureckými“ šátky uvázanými speciálně pro tuto příležitost.

A ještě prozradím, jako původem Bystřičanka jsem se po tři léta účastnila dění kolem fašanku. Při večerní zábavě jsem v kroji s dalšími sedmi děvčaty tančila „pod šable“. Věřte mi, slova ty zážitky nedokážou dost dobře popsat...

Silvie Kresová

HLEDÁME

Kulturně politický měsíčník *Červený květ* vycházel v letech 1956—1969 v Ostravě. Jedním z jeho šéfredaktorů byl v letech 1959—1960 také Oldřich Šuleř. Zpočátku se v časopise objevovaly beletristické i obecně kulturní a odborné příspěvky autorů působících v severomoravském regionu. Mezi autory, kteří do časopisu pravidelně přispívali, patřil například Jiří Veselský. S časopisem jsou spjaty básnické začátky Jindřicha Zogaty či Vladimíra Macury. Literárněvědnými studiemi a recenzemi přispívali například Milan Blahynka, Drahomír Šajtar nebo Oldřich Králík.

Do knihovny či do sbírek Památníku písemnictví na Moravě hledáme zejména ročníky 1956 a 1963—1969.

V dubnovém čísle *Literky* naposledy otiskujeme výzvu, že hledáme novoročenky-čtyřverší Jana Skácela. Díky Emanuelu Rannému, Jiřímu Opelíkovi a Zdeňku Volfovi se naše sbírka opět trochu rozšířila. Ale v pátrání po dalších variantách těchto novoročenek stále pokračujeme. Jste-li jejich šťastnými vlastníky, či někoho takového znáte, neváhejte nás kontaktovat. Rádi bychom uchovali pro veřejnost co nejkompletnější sadu těchto přání. Stačí nám jejich elektronická varianta (skeny či kopie), nemusí se nutně jednat o originály.

Můžete nám napsat (Památník písemnictví na Moravě, Klášter 1, 664 61 Rajhrad), zavolat (547 229 932) nebo využít elektronické pošty (p.pichlova@muzeumbrnenska.cz). Děkujeme!

MALÁ ÓDA NA RADOST

Výstavu věnovanou loutkám jsme promýšleli velmi dlouho. Jak ji pojmut? Bude jen pro děti nebo i pro dospělé? Jak souvisí loutkové divadlo s literaturou? Dlouho jsme si nad těmito otázkami lámali hlavu, naše scénáře výstavy se několikrát měnily. Ale postupně se začaly rýsovat její pevnější obrysy a v současné době v Památníku písemnictví tyto obrysy naplňujeme konkrétním obsahem.

Pokud mluvíme o loutkovém divadle na Moravě, není možné nenarazit na Divadlo Radost. Kdo (nejen z Brňanů) by neznal příď loď, která rozráží Cejl... Do Radosti jsme poprvé přicházeli nesměle. Měli jsme odvážná přání a netušili jsme, jak se k nim vedení divadla postaví. Chtěli jsme půjčit ucelené soubory loutkových pohádek, které Radost v minulých letech odehrála. Do radostáckého archivu nás zavedla Alena Křížová, loutky v jejích rukou ožívaly jedna po druhé, jako by s námi chtěly všechny odjet do Rajhradu. S Radostí se nám jednalo radostně, s takovou vstřícností od ředitele Vlastimila Pešky, přes dramaturgyni Evu Janěkovou až po manažera divadla Petra Jančaříka jsme se dlouho nesetkali. Vše probíhalo bezproblémově a rychle, a tak jsme mohli jednoho slunečného březnového rána přijet a nachystané loutky si do Památníku odvézt.

A jakou souvislost má loutkové divadlo a literatura? Radostnou, s Radostí. Prozradím totiž, že mezi zapůjčenými exponáty jsou loutky z představení *Jak kůzlata zabloudila* a *Zkoušky lišky Bystroušky*. Divadelní hra *Jak kůzlata zabloudila* vychází z literární předlohy — pohádky, jejíž autorkou je Zuzana Nováková, významná brněnská spisovatelka. Literární předlohu Rudolfa Těsnohlídka asi není třeba představovat.

Vernisáž se uskuteční ve středu 22. dubna v 15 hodin. Dřevěné divadlo Jana Hrubce zahraje pohádku *Honza a drak*. Výstava bude otevřena do 4. října a je k ní připraven bohatý doprovodný program. Více informací najdete na webových stránkách: www.rajhrad.muzeumbrnenska.cz.

3 otázky pro Zdeňka Volfa

Máte pro básníka dost netypické povolání. Jak jste se k poezii dostal?

Při poezii — nikdy ne opačně — se dělá ledasco. Paul Claudel byl diplomatem, Deml knězem, Norbert Holub, Robert Fajkus felčáři, já prostě inseminuji krávy. Že slovo bude mým vnuceným osudem, jsem zjistil až někdy po maturitě na Střední veterinární škole v Kroměříži, ale ještě určitěji po vojně, kdy jsem se k němu dostával přes folkové písničkářství, shledávaje, že i ta kytara, potažmo harmonika mě od něho oddělují, prostě že už jsou dávno v něm, v slovním rytmu, hláskové tonalitě, intonačním puzení.

Co pro Vás znamená psaní poezie?

Pokaždé rozhození, že nepíšu já ji, nýbrž ona mě! Často zápas. Ale vždy především oživení a celost, i ve smyslu pocelovat, líbat. Přes rty... I přes prsty v mrvě... Jen přes ni se o sobě něco víc dozvídám, procházejí vrstvami, vlastně nejen o sobě. A dokonce — zpětně — jako bych byl váben: být hoden toho nejlepšího, co jsem snad „propsal“. To je však jedna strana mince. Z druhé strany čeká čtenář, ať prostý od hřbetů krav anebo odborný od hřbetů knih. Tedy jeho mínění, dojmy, otázky, mlčení, jež mě zpravidla přimějí se chtít nechtě k již napsanému vrátit. Otevřít hrob verše. Zpřesnit výraz, zpřístupnit metaforu, prolnout slovo s lidstvím.

Kdy píšete? Potřebujete chvíli ztišení a koncentrace nebo si verše zapisujete v průběhu celého dne?

Ponejvíce po probuzení, klidně i před modlitbou, záleží na pnutí. Vyjde na stejno, co člověk právě dělá, nebo by neměl dělat. Verše si už koncentraci vynutí, byť bych si je měl zapisovat proti dopravním předpisům při jízdě ke stáji. Poslední dobou... zdává se mi, že cyklické jednotce „celý den“ je dosti nadřazen „celý rok“ se svými obsahy nebo tísňemi, dešti, sněhy, plody či pústy. Básně většinou nedatuji, ale některé časové úseky v roce jako by byly pro psaní, ba pro jisté vracející se motivy takřka předurčeny.

ZDENĚK VOLF se narodil roku 1957 ve Valašském Meziříčí. Po letech strávených na žíněnce v judu, oddán józe, meditacím a makrobiotice, přistoupil k obnově křtu z dětství. Pracoval jako nákupčí dobytka na jatkách v Kroměříži, jako inseminační technik na Bruntálsku a nyní jako soukromý inseminátor v okolí Mohyly míru. Je otcem čtyř dcer, žije v ústraní v Brně-Tuřanech. Vydal pět básnických sbírek a básnický deník *Srdcář* (2008). Edičně připravil pozůstalost prokletého básníka Oldřicha Ludvy Kozłowského *Příběh na rozpálené žíly* (2007), básnickou antologii z naší i světové poezie *Chlévská lyrika* (2010) s fotografiemi Jindřicha Štreita a výbor z veršů Petra Veselého *Jundrov* (2014).

EPITAF

Literární svět pozbyl na začátku letošního roku moravského spisovatele Oldřicha Šuleře. Literární odkaz této významné osobnosti přiblíží výstava v Památníku písemnictví na Moravě, která bude otevřena v září letošního roku.

Prozaik, publicista, autor rozhlasových, televizních a divadelních her Oldřich Šuleř se narodil 1. června 1924 v Ostravě. Absolvoval Právnickou fakultu Karlovy univerzity v Praze. Po vítězství v celostátní rozhlasové soutěži hrou *Stanice Sousedov* (1948) se v následujícím roce stal redaktorem dětského vysílání Čs. rozhlasu v Ostravě, od roku 1951 zde byl šéfredaktorem literárně-dramatického vysílání. V roce 1956 působil jako metodik ostravské Krajské lidové knihovny, v letech 1957—1961 jako ředitel Krajského nakladatelství v Ostravě. V letech 1961—1970 byl tajemníkem Svazu československých spisovatelů, poté vystřídal řadu dělnických profesí, na konci 70. let pracoval jako právník u Okresní správy silnic v Novém Jičíně. Na jaře 1990 byl zvolen předsedou ostravské pobočky Sdružení českých spisovatelů, po jejím včlenění do Obce spisovatelů pracoval v radě Obce moravskoslezských spisovatelů (1995—2000 jako její předseda) a později i v radě Obce spisovatelů v Praze (do roku 2000). Zemřel 26. ledna 2015 v Ostravě.

Oldřich Šuleř literárně debutoval v roce 1957 románem o osudech čtyř generací dvou rodin na Jesenicku *Letopisy v žule*. Dalšími jeho knihami jsou například *Na srnčích nohách*, *Bílý kůň ve znaku* nebo *Hořela lípa, hořela*. Celkově je autorem více než třiceti svazků beletristických a národopisných textů. Vystupoval také pod literárními pseudonymy Ján Obraz, Jiří Pelíšek, Jura Machýček či Cyril Krutílek.

STŘÍPKY... Z KROCENÍ LITERÁRNÍ MÚZY

Letos v rámci literární soutěže Skrytá paměť Moravy zorganizoval Památník písemnictví 44 seminářů tvůrčího psaní. Zúčastnilo se dohromady 739 žáků a studentů. Kromě 32 seminářů, které nám umožnily konat ve svých prostorách spolupracující instituce, jsme navštívili ještě 6 škol, které pro velký počet zájemců z řad svých studentů uspořádaly setkání se Skrytou pamětí Moravy přímo ve svých lavicích.

Prostory benediktinského kláštera v Rajhradě jsou rekonstruovány pro Památník písemnictví na Moravě (Muzeum Brněnska) s pomocí finančních prostředků Jihomoravského kraje, Norských fondů a Regionálního operačního programu Jihovýchod.

Jihomoravský kraj

Muzeum Brněnska
PAMÁTNÍK
PÍSEMNICTVÍ
NA MORAVĚ

Literka, Informační zpravodaj Památníku písemnictví na Moravě
Kláster 1, 664 61 Rajhrad, tel.: 547 229 136
Odpovědný redaktor: Libor Kalina
Redaktor: Petra Pichlová
Vychází jedenáctkrát ročně, číslo 4, ročník 9, 1. 4. 2015
MK ČR E 21218
www.muzeumbrenenska.cz
Muzeum Brněnska, příspěvková organizace, IČ: 00089257